

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Електронні гроші - це умовна назва коштів, які використовуються їхніми власниками на основі електронної системи банківських послуг. Електронні гроші застосовуються завдяки впровадженню у розрахунках комп'ютерної техніки і сучасних систем зв'язку. Сьогодні це найбільш прогресивний, економічний і зручний носій грошових функцій. Основними компонентами системи електронних грошей є банківські автомати, кредитові і дебетові картки, електронна система розрахунків у торгових пунктах тощо. Поява електронних грошей була б неможливою без надійного захисту від несанкціонованого доступу до бази даних, без запобіжних заходів щодо занесення вірусів у електронну систему, достовірного і правильного використання магнітних карток.

Перевагами електронних грошей, які визначають зручність їх застосування і можуть зумовити більш масштабне використання як громадянами, так і суб'єктами підприємницької діяльності:

- 1) швидкість розрахунків;
- 2) анонімність;
- 3) скорочення витрат;
- 4) збільшення обсягів реалізації;
- 5) невідконтрольність для державних фіскальних органів [3].

Україна на шляху інтеграції до міжнародного співтовариства не може залишатись осторонь процесів, що відбуваються, зокрема, у сфері інформаційних технологій. Особливо актуальним є питання правового регулювання електронних грошей у нашій державі. На сьогодні в Україні існує дві концепції регулювання сегменту платіжних технологій та електронних грошей (табл. 1).

Таблиця 1

Концепції регулювання ринку електронних грошей в Україні

Норма регулювання	Перша концепція	Друга концепція
1	2	3
Визначення електронних грошей	Одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.	Грошова вартість, що представлена у формі вимоги до емітента, зберігається на електронному пристрої та випускається після отримання коштів емітентом з метою здійснення платіжних операцій та приймається фізичною або юридичною особою, відмінною від установи емітента електронних грошей.
Хто має право емітувати електронні гроші	Електронні гроші випускають лише банки.	Дозволити банкам і операторам електронних грошей випускати електронні гроші.
Кваліфікаційні вимоги	Емітенти електронних грошей повинні відповідати вимогам щодо формування банку, зокрема, щодо статутного капіталу на суму 120 млн гривень.	Для отримання дозволу на випуск електронних грошей оператори повинні відповідати вимогам щодо мінімального розміру статутного капіталу, власних коштів та ділової репутації, які, однак, повинні бути суттєво спрощеними порівняно з вимогами щодо формування банку.
Види платіжних послуг	Банки мають право надавати повний спектр фінансових послуг за деякими винятками.	Для операторів електронних грошей випуск, обіг і погашення електронних грошей та пов'язані з ними платіжні послуги повинні бути виключним видом господарської діяльності.
Напрямки здійснення платежів (сфера застосування електронних грошей)	Дозволено розрахунки електронними грошима між фізичними особами та розрахунки за товари та послуги фізичними особами на користь юридичних. Формально дозволено розрахунки між юридичними особами, проте, через встановлені обмеження такі операції рідко мають економічний зміст.	Дозволити використання електронних грошей для всіх видів розрахунків (включаючи юридичні особи та державні органи). При цьому юридичні особи мають бути зобов'язані повідомляти про відкриття рахунків електронних грошей податковим органам.

Секція 5. Проблеми теорії та практики державних фінансів

Продовження таблиці 1

1	2	3
Вимоги до гарантування випущених електронних грошей	Сума випущених електронних грошей не повинна перевищувати суму залучених коштів. Зібрані кошти обліковуються на окремому банківському рахунку.	Випущені електронні гроші повинні на 100% резервуватись на спеціальному рахунку в НБУ. По мірі розвитку фінансового сектору України резервування може проводитись за рахунок інших активів (державні цінні папери, рахунки в фінансово стійких банках тощо).

Важливим є питання зменшення тіньової економіки за рахунок збільшення обсягів електронних грошей. Це означає, що електронні гроші можуть конкурувати з безготівковими грошима і за умови ефективного законодавчого регулювання та державної підтримки поступово витіснять готівку з обігу, яка в Україні є каталізатором тінізації економіки та ухилення від сплати податків. Звичайно, питання зростання/зменшення обсягів тіньової економіки за допомогою електронних грошей є спірним, однак воно вирішується елементарним запровадженням реєстрації реального користувача цими грошима через платіжні системи. Тоді всі транзакції будуть простежуваними, що унеможливить здійснення електронних платежів з метою пропозиції/отримання хабарів, угод на купівлю наркотиків, можливість створення фінансових пірамід тощо [3].

Слід зазначити, що Україна в цілому не відстає від світових тенденцій. Активно ведеться робота над спільним проектом Національного антикорупційного бюро України та Національного банку України «Cashless economy», головною метою якого є зменшення розрахунків готівкою. У рамках проекту до Верховної Ради України подано законопроект №5361, відповідно до якого очікується лібералізація розрахунків електронними грошима [1]. Новаціями є: позбавлення банків монополії на випуск електронних грошей; посилення відповідальності за порушення аж до ув'язнення.

Однак, якими б прогресивними не були інформаційні технології, багато що в механізмі їх дії абсолютно не залежить від людини. Таким чином, у разі збою платіжної системи, втрати даних тощо неможливо буде встановити, яка сума була на вашому рахунку, які операції з нього проводилися, і, відповідно, відшкодувати необхідну суму гроші, які були у вашому електронному гаманці. Не слід забувати й про численні хакерські атаки, можливість крадіжки особистих даних (облікових записів користувачів системи), а з ними й втрати коштів; про поширений серед шахраїв фішинг (вірус, який запам'ятовує послідовність натискання клавіш (наприклад, пароллю) в системі електронного гаманця), що масово зараз спіткає користувачів електронних гаманців та багато інших шахрайських операцій. Тому електронні гроші зберігаються в електронному гаманці на окремих смартфонах, які використовуються не за призначенням, а виключно для здійснення операцій через гаманець, щоб не наражати систему на небезпеку.

На жаль, жодного механізму подальших дій наше законодавство в разі «падіння системи» не передбачило, і «вкладники» фактично користуються цим благом електронних грошей на власний ризик. Тому, пропонуємо створення такими системами, по-перше, надійних резервних копій облікових записів (тобто закріплювати за кожною такою електронною системою обов'язок вести подвійний облік користувачів, а також використання механізму «страхування» рахунків користувачів шляхом чи то домовленостей з банками, чи то реальних грошових резервів (як це робить Фонд гарантування вкладів в Україні).

Отже, впровадження електронних грошей в нашій державі, звісно, є прогресивним кроком, проте актуальним залишається питання щодо чіткої нормативної бази, яка була б заснована на кращому міжнародному досвіді та враховувала б захист прав споживачів, обов'язковість державного нагляду та мінімізацію усіх ризиків, пов'язаних із користуванням платіжними системами електронних грошей.

Список використаних літературних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання переказу коштів. Проект Закону. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60425.
2. Деркач Т. Рік прориву: електронні гроші на службі підприємств. Бухгалтерія. 2011. № 52. С. 77-79.
3. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.